

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

**In de vingers
snijden**

**Hoog verheven
en tegelijk nauw
betrokken**

**Bidden voor het
Midden-Oosten –
maar hoe?**

De Bijbel in Gewone Taal
een vertaling zonder drempels

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Matthijs Haak, drs. Peter Hommes,
drs. Erik Koning.

Brede redactie kernredactie plus dr. Rob van
Houwelingen, dr. Hans Schaeffer, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

Het abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

www.facebook.com/dereformatie

UIT HET LEVEN GEGREPEN

TEKST: PETER HOMMES, PREDIKANT TE LEERDAM EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

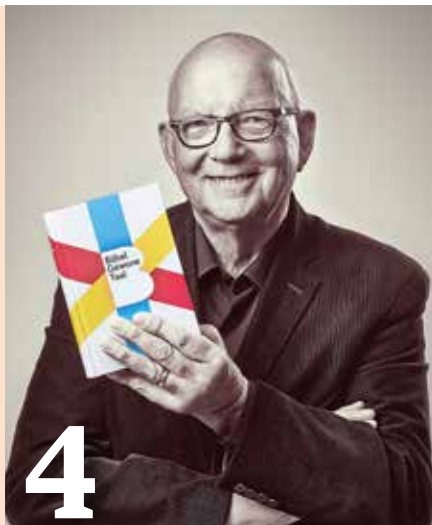
Wat doe je liever: de Bijbel lezen of een tv-serie kijken? Laten we eerlijk zijn: de Bijbel is niet altijd zo'n toegankelijk boek. Het is een stuk gemakkelijker om een goede tv-serie te kijken. Je rolt langzamerhand in het grotere verhaal, je leert iedere keer de hoofdpersonen beter kennen. Je gaat je steeds meer met hen identificeren en bent benieuwd hoe het de volgende keer verder gaat. Menige kijker moet een traantje laten als één van de spelers uit een serie gaat. Het lezen van de Bijbel is lastiger. De cultuur in de Bijbel staat soms ver van je af. Je moet vaak moeite doen om je te verdiepen in de achtergrond. Het is daarom nog niet zo eenvoudig om je te identificeren met de personen uit de Bijbel. Verder komt de taal van de Bijbel gauw wat plechtig over. Zeker voor mensen die niet zo talig zijn, is dit reden om niet zomaar de Bijbel te pakken.

Toch spreekt God gewone mensentaal. Hij gebruikt woorden die de mensen in de Bijbel konden begrijpen toen Hij ze aansprak. En Jezus gebruikt voorbeelden die uit het leven gegrepen zijn. Het is de uitdaging om de Bijbel net zo door te vertalen naar onze eigen tijd. Met

onze mensentaal, onze voorbeelden, uit ons leven gegrepen. Want God spreekt niet alleen toen, Hij spreekt ook nu. Het vraagt misschien wat oefening. Maar als je er moeite voor doet, rol je ook dat Verhaal binnen. Je gaat je steeds meer identificeren met de hoofdpersonen en krijgt het verlangen om verder te lezen. En reken maar dat het je raakt als je merkt dat de Hoofdrolspeler uit het verhaal lijkt te gaan. Dood! Hoe kan dat nou, hoe moet het nu met het Verhaal? Des te groter de blijdschap als Hij toch weer terugkomt. Zo kom je er achter: het is uit het leven gegrepen. Mijn leven.

IN DIT NUMMER

4

EEN VERTALING ZONDER DREMPELS

Het Nederlands Bijbelgenootschap presenteerde deze week de Bijbel in Gewone Taal, met een woordenschat van minder dan 4.000 verschillende woorden. Zes vragen over het hoe en waarom van deze vertaling aan neerlandicus en medewerkster Clazien Verheul.

8

BIJBELTAAL BEGRIJPEN WE ALLEMAAL

Bekende en vertrouwde Bijbelse begrippen zijn in de BGT vervangen door woorden uit ons dagelijks taalgebruik. Zo werd 'genade' bijvoorbeeld vervangen door 'goedheid', en 'verbond' werd 'belofte' of 'afpraak'. Is dat winst of verlies voor ons geloofsleven?

18

BIDDEN VOOR HET MIDDEN-OOSTEN – MAAR HOE?

Bij al het geweld in Noord-Irak en Syrië staat ons verstand stil. Ook veel christenen aldaar hebben er zwaar onder te lijden. Hoe reageren wij als Westerse christenen op wat zich daar afspeelt? Matthijs Haak: 'We bidden of de echte God alsjeblieft wil opstaan!'

EN VERDER

6 ALS LEZEN NIET MEEVALT /// 11 COLUMN IN DE VINGERS SNIJDEN /// 11 MEEDENKEN MET DE REFORMATIE /// 12 SPREEK AAN, MAAR NIET ALLEEN MET WOORDEN /// 15 SPECIAL 'DE DIACONALE KERK' /// 16 BIJBELTAAL HOOG VERHEVEN EN TEGELIJK NAUW BETROKKEN /// 20 WANDELEN MET GOD DE ANDERE KANT VAN SOCIALE MEDIA /// 22 BOEKBESPREKING VEERTIEN VERHALEN OVER DE VRIJGEMAAKTE KERK /// 24 UIT DE KERKEN

Een vertaling zonder drempels

TEKST: CLAZIEN VERHEUL, ALS NEERLANDICUS WERKZAAM BIJ HET NEDERLANDS BIJBELGENOOTSCHAP EN EEN VAN DE VERTALERS VAN DE BIJBEL IN GEWONE TAAL ///

Het Nederlands Bijbelgenootschap presenteerde op woensdag 1 oktober de Bijbel in Gewone Taal, een Bijbel die leesbaar en duidelijk wil zijn voor zo veel mogelijk lezers en door zijn directe, levendige taal mensen op een nieuwe manier wil aanspreken. Clazien Verheul, een van de vertalers, beantwoordt zes vragen over de vertaling.

Waarom een Bijbel in gewone taal?

Er zijn al veel goede Bijbelvertalingen in het Nederlands, maar er is geen vertaling waarin de begrijpelijkheid van de tekst vooropstaat en waarin alleen

gewone, bekende taal gebruikt wordt. Toch zijn er steeds meer lezers die moeite hebben om de taal van de Bijbel te begrijpen. En mensen die bestaande vertalingen wel begrijpen, vinden het soms gewoon prettig om de Bijbel te lezen in taal die direct en duidelijk is. Er is dan ook behoefte aan een Bijbel waarin de taal echt het begrip van de tekst dient. Daarom besloot het Nederlands Bijbelgenootschap in 2006 om zo'n vertaling te maken.

Wat houdt 'gewone taal' in?

Taal die iedereen dagelijks gebruikt. Dat betekent om te beginnen dat er gewone, algemeen bekende woorden gebruikt zijn: 'werk' is een gewoner woord dan 'arbeid', het woord 'verdriet' is gewoner dan 'droefenis', en 'woede' of 'boosheid' is gewoner dan 'toorn'.

De woordenschat van de Bijbel in Gewone Taal (BGT) is kleiner dan die van alle andere vertalingen: minder dan vierduizend verschillende woorden volstaan

om de inhoud van de Bijbel weer te geven. Typisch Bijbelse termen (profeet, offer, dopen) zijn opgenomen in een verklarende woordenlijst. En traditionele termen (gerechtigheid, genade, barmhartigheid) zijn meestal vermeden en ingeruild voor een formulering die duidelijker is.

Zijn gewone, algemeen bekende woorden genoeg om de Bijbel leesbaar te maken voor een groot publiek?

De zinnen moeten ook helder zijn en er moet samenhang zijn in de hele tekst. De zinnen in de BGT zijn gemiddeld een stuk korter dan in andere Bijbelvertalingen. Bovendien zijn ze altijd helder opgebouwd. Een voorbeeld is Matteüs 6:25. In de BGT staan eerst de zinnen over eten en drinken bij elkaar, en dan de zinnen over de kleding: 'Maak je geen zorgen over eten en drinken. Want je leven is veel belangrijker dan eten en drinken. En maak je geen zorgen over kleren. Want je lichaam is veel belangrijker dan kleren.'

Er is gezorgd voor goede verbanden in

de tekst. Het is dus duidelijk wat de zinnen met elkaar te maken hebben, vaak door verbindingswoorden als 'maar', 'want' en 'daarom'. Er wordt ook duidelijk gemaakt over wie of wat een tekst gaat. Als het lastig is om te bepalen wie of wat er met 'hij' of 'daar' bedoeld is, wordt een naam herhaald. In Exodus 2:13 gaat het over Mozes, een Israëliet en een Egyptenaar. Als er dan staat: 'De volgende morgen zag hij twee Israëlieten met elkaar vechten', zegt de BGT: 'De volgende dag zag Mozes...' Zo is er geen misverstand mogelijk. Ten slotte is de tekst van de BGT overzichtelijk ingedeeld in korte stukken, met een samenvattend kopje erboven. Zo zijn teksten gemakkelijk te vinden en ziet de lezer snel waar een passage over gaat. Boven Exodus 1 staat bijvoorbeeld: 'De Israëlieten worden onderdrukt'. Vervolgens is het hoofdstuk in drie kortere stukjes ingedeeld, die elk een kopje hebben: 'Het aantal Israëlieten groeit' (vers 1-7), 'Het volk moet voor de farao werken' (vers 8-14) en 'De farao laat de jongetjes doden' (vers 15-22).

Hoe trouw is de BGT aan de grondtekst?

De BGT is een volwaardige en betrouwbare vertaling uit de Hebreeuwse en Griekse bronteksten. Vertalers van het Nederlands Bijbelgenootschap hebben er ruim zeven jaar aan gewerkt. Alle elementen uit de brontekst zijn in de vertaling verwerkt, maar vaak op een andere manier dan in andere vertalingen. Daardoor verschilt de BGT soms sterk van andere vertalingen. Het doel van deze vertaling was: de Bijbel zo vertalen dat hij leesbaar en begrijpelijk is voor zo veel mogelijk mensen. Daaruit volgde een bepaalde vertaalaanpak, die anders is dan bij

Lezersgroepen

Alle Bijbelboeken zijn meegelezen door de Stichting Makkelijk Lezen. Deskundigen van deze stichting hebben alle teksten van commentaar voorzien en meegedacht over mogelijkheden om alles nog toegankelijker te maken. Ook gewone lezers hebben meegelezen. Er deden groepen mee in het godsdienstonderwijs, het dovenpastoraat, het justitiepastoraat, in diaconale centra en inloophuizen en in een aantal kerken. De reacties van deze leesgroepen hielpen om de vertaling te verbeteren. Bovendien lieten ze zien dat de BGT in een behoefte voorziet. Dominee Hittjo Hummelen las teksten met gevangenen in het Huis van Bewaring. Zijn reactie: 'De tekst roept goede vragen op. Iedereen is overserius bezig en vraagt wanneer het de volgende keer is. Het blijkt dat zo met de Bijbel bezig te zijn een heel goede methode is om het christelijk geloof aan de orde te stellen.' Dominee Peter Strating besprak proefteksten met een groep in de Schilderswijk in Den Haag. Ook zijn ervaring was positief: 'Deze Bijbelvertaling maakt de deelnemers echt enthousiast om de Bijbel te lezen. We hebben in elk geval het gevoel dat we grip op de tekst hebben.'

Meer lezerservaringen op de volgende pagina.

andere vertalingen. Het doel was niet om elk woord of elke zin precies om te zetten in een Nederlands woord of een Nederlandse zin. Het ging erom dat de tekst als geheel duidelijk en begrijpelijk zou worden, en daarom is er geschoven met woorden en soms met zinnen.

Wie hebben de BGT gemaakt?

Een team van Bijbelwetenschappers en neerlandici. De Bijbelwetenschappers zijn gespecialiseerd in het Hebreeuws of het Grieks. De neerlandici zijn deskundig op het terrein van het Nederlands, en van gewone taal in het bijzonder. De vertalers werkten steeds in tweetalen van een brontekstkenner en een neerlandicus. Het vertaalwerk van het ene tweetal werd beoordeeld door een ander tweetal. Zo hebben er aan ieder Bijbelboek vier vertalers intensief gewerkt.

Hoe kan de BGT gebruikt worden?

De Bijbel in Gewone Taal is bedoeld

voor een breed lezerspubliek: iedereen kan iets aan deze nieuwe vertaling hebben. Voor sommigen zal het precies de vertaling zijn die ze nodig hebben en die ze altijd gebruiken. Voor anderen zal het een waardevolle aanvulling zijn naast andere vertalingen. De BGT biedt duidelijkheid van begin tot eind. Daardoor is de vertaling niet alleen geschikt voor lezers die kennis willen maken met de Bijbelse verhalen. Ook ervaren lezers die zich willen verdiepen in de moeilijke gedeelten van de Bijbel kunnen iets aan de vertaling hebben. Omdat de BGT zo toegankelijk is, is hij heel geschikt voor gespreksgroepen, de catechese en het godsdienstonderwijs. Maar ook in pastorale situaties kan hij goed bruikbaar zijn, omdat de gewone taal herkenbaar is en vertrouwd klinkt. Door de gewone taal komt de tekst dichtbij. ///

Op www.bijbelingewonetaal.nl kunt u nader kennismaken met de BGT.

Als lezen niet meevalt

Vier proeflezers over de Bijbel in Gewone Taal

TEKST: FREDDY GERKEMA, PREDIKANT VAN DE NGK AMERSFOORT-NOORD EN REDACTEUR VAN *OPBOUW* /// FOTO: SANDRA HAVERMAN / NBG

Hoe hoog is de drempel om de Bijbel te lezen als Nederlands je tweede taal is? Of hoe lastig is het om woorden en zinnen te vatten als je dyslectisch bent? De Bijbel in Gewone Taal (BGT) werd voor publicatie uitgetoetst door gedetineerden, scholieren, allochtonen en dyslectici. *Opbouw* en *De Reformatie* verzamelden vier reacties.

Ype Viersen werkt al meer dan twintig jaar als predikant in het justitiepastoraat. Tot voor kort was dat in Haarlem, waar hij met een groepje gedetineerden de Bijbel las, vaak Groot Nieuws. Viersen: 'Een groot deel van de gedetineerden leest weinig tot niets. Een stripboek, dat lukt nog wel dankzij de plaatjes. Maar ze hebben nauwelijks leesonderwijs gehad of worstelen met dyslexie. In zo'n klimaat is het een hele stap om de Bijbel te gaan lezen. Toch hebben ze er wel interesse voor. Ze zoeken naar houvast in een tijd waarin bijna alles onzeker is geworden.'

Viersen vertelt dat ze de proefteksten van de BGT in een groepje van een man of tien hardop lezen. 'Dan hoorde je aan het lezen dat ze op een gegeven moment alleen nog maar woorden en zinnen lezen, zonder dat de inhoud werkelijk

doordrong. Je merkte ook dat het ene Bijbelgedeelte veel lastiger is dan het andere. Concrete verhalen of gelijkenissen zijn het beste. Iets als de "Liefde van God" voelen ze aan als je het verhaal

van de verloren zoon leest.'

De justitiepredikant voegt eraan toe dat de psalmen ook heel dichtbij komen, omdat ze vaak herkenbaar zijn vanuit het eigen weerbarstige leven. 'We lazzen er een paar uit de proefbundel, zoals Psalm 1 en 23. Het aardige is dat gedetineerden die afkomstig waren uit Suriname of de Antillen deze psalmen in hun jeugd soms uit hun hoofd hadden geleerd. Als we ze samen lazzen en bespraken, dan merkte je dat de inhoud voor hen begon te leven.'

Op de vraag of de BGT de gedetineerden hielp bij het lezen, is Viersen ronduit positief. En dat over de hele linie. 'Of je nu een psalm leest, een stukje uit de evangeliën of een passage uit een brief van Paulus, met de BGT gaat het lezen en begrijpen bijna altijd soepeler.'

Wat los daarvan heel aardig was aan het 'proefleesproject', was dat gedetineerden het een hele eer vonden om mee te doen en trots waren dat er gevraagd werd naar hun mening over de BGT, vertelt Viersen. 'Dat gaf ze een stukje eigenwaarde.'

Doorsteken Egbert Lamberink raakte een paar jaar geleden ook betrokken bij het BGT-vertaalproject. 'Ze zochten nog iemand die de proefteksten van de BGT wilde uittesten met vmbo-lassen en dat wilde ik, als godsdienstdocent op een vmbo-afdeling van het Greijdanus College in Zwolle, graag eens proberen. Het lezen van teksten valt niet mee voor de meeste jongeren die ik dagelijks om me heen heb. Dat geldt zeker voor de Bijbel. En juist dan zie je hoe belangrijk het is dat de vertaling zelf niet het struikelblok wordt.'

Lamberink is positief over de BGT en noemt de korte zinnen, het eenvoudiger woordgebruik en de tussenkopjes een echte hulp bij het lezen. Dat merkt hij ook als er wordt doorgepraat over de gelezen tekst. 'Je hoort dat ze direct bij de inhoud zitten van wat ze gelezen hebben. Je hoeft dus niet zo lang bezig te zijn met wat er staat, maar kunt direct doorsteken naar de betekenis van zo'n gedeelte.'

Lamberink zal de BGT zelf ook gaan lezen. 'Het is voor mij wel echt een vertaling erbij, naast bijvoorbeeld de NBV. Maar ik ben benieuwd, want ik heb gemerkt dat ik door de heel eigen

Je hoeft niet zo lang bezig te zijn met wat er staat, maar kunt direct doorsteken naar de betekenis'

vertaalbenadering meer dan eens ver-
rast ben door de BGT. “Hé, staat dát er?”
dacht ik dan. Ik ben ook benieuwd naar
boeken als Spreuken en Job. Zou het
kunnen dat door het basale taalgebruik
de kleur van de tekst fletser wordt en
dat het eigene van de afzonderlijke
spreuken minder uit de verf komt?’

Brainstormen Boeiend is de ervaring
van Janneke de Blois. Zij werkt al jaren
samen met haar man in het Bijbelver-
taalwerk en heeft vanuit ICF Gouda de
BGT-proefteksten gelezen met alloch-
tonen uit Birma en Zuid-Amerika. Dat
gaf een heel bijzondere combinatie
van samen optrekken, oefening van de
leesvaardigheid en geloofsopbouw. ‘Ne-
derlands is natuurlijk hun tweede taal
en juist dan merk je dat de BGT van alle
Bijbelvertalingen het meest de taal van
het gewone leven raakt. Ze kwamen ook
heel graag en zagen weer uit naar een
volgende keer.’ De Blois vertelt van een
Birmees uit Oldenzaal, die in Gouda
een bijeenkomst meemaakte. Als er
zo’n soort groep in Oldenzaal zou zijn,
zou hij direct meedoen.
Volgens De Blois geeft de komst van de
BGT gemeenten nieuwe mogelijkheden,
niet alleen onder allochtonen, maar
breder. ‘Je zou gewoon eens met een
aantal mensen moeten gaan brainstor-
men waar de kansen liggen met de BGT.
Het mooie vind ik dat je als plaatselijke
kerken in dit soort projecten zo goed
kunt samenwerken. De verschijning
van de BGT geeft de kerken dus volop
nieuwe kansen.’

Engels Na wat te hebben gelezen in
de proefbundel van de BGT stuurde
Tamara Moorlag – 29 jaar, getrouwd,
twee kinderen – spontaan een e-mail
naar de vertalers met haar reactie.
‘Ik ben altijd met het geloof en de

Bijbel opgegroeid en al vrij jong heb
ik belijdenis gedaan van mijn geloof.
Maar bijbellezen is altijd een obstakel
geweest doordat ik dyslectisch ben. Ik
wil wel uit de Bijbel lezen, maar de taal
spreekt mij niet aan. Ik
weet niet wat ik lees. Ik ben nu in het boekje aan het
lezen van de BGT. Wat word ik hier blij van! Ik begrijp
waar de teksten over gaan. Ik haak niet bij de eerste
zinnen af, maar kan zo een heel hoofdstuk uitlezen.

Met deze mail wil ik dit graag delen en
iedereen bedanken die zich inzet om
deze vertaling te maken. Ik dank God!
Voor Tamara Moorlag was deze verta-
ling een verademing. ‘Ik heb altijd al
last gehad van dyslexie, waardoor ik
vaak hard moest werken voor resul-
taten die anderen zonder veel moeite

haalden. Ik vind het lastig om vanuit
woorden en zinnen de inhoud van de
tekst te pakken te krijgen. Misschien is
het te vergelijken met het lezen van een
Engels boek als je die taal lastig vindt.’

Bij het Bijbellezen liep
Moorlag vaak vast in de
lange zinnen en dat gaf
een steeds hogere drempel
om weer opnieuw te begin-
nen. ‘Ik dacht vaak: God
is er toch voor iedereen?
Waarom is het voor mij
dan zo moeilijk?’ Soms

lukte het wel om Bijbelverhalen langs
andere wegen te leren kennen, zoals
luisterend naar het boek Ester in de
Bijbel Tapes. Dat het een soort hoorspel
was, hielp nog een extra om de verhaal-
lijn te volgen. Maar nu is ze dus heel
blij dat de Bijbel voor haar een stuk
toegankelijker is geworden. ///

De Bijbel in Gewone Taal werd voor publicatie uitgetest door gedetineerden, scholieren,
allochtonen en dyslectici ///

Bijbeltaal *begrijpen* *we allemaal*

Over Bijbelse begrippen in de Bijbel in Gewone Taal

TEKST: MARC TEN BRINK, TOT VOOR KORT VOORZITTER VAN HET DEPUTAATSCHAP BIJBELVERTALING, INMIDDELS LID VAN HET DEPUTAATSCHAP LITURGIE, EN PREDIKANT TE 'T HARDE ///

In de Bijbel in Gewone Taal (voortaan: BGT) worden Bijbelse begrippen vaak vervangen door gewone woorden uit ons dagelijks spraakgebruik. Zo wordt niet gesproken van 'genade' maar van 'goedheid'; het woord 'verbond' verdwijnt en daarvoor in de plaats komen de termen 'belofte' en 'afpraak'. Wat betekent het minder frequente gebruik van deze begrippen voor ons geloofsleven en voor het overdragen van geloofsinhoud?

Vanuit methodisch oogpunt is het begrijpelijk dat een Bijbel in gewone taal gewone taal hanteert. Dat vraagt om verduidelijking van traditionele Bijbelse begrippen. Het woord 'rechtvaardigen' is daar een voorbeeld van. Dat komt in de BGT niet meer voor. De inhoud ervan wordt weergegeven met zoiets als 'God ziet ons als goede mensen'. De vragen waar het in dit artikel om gaat zijn: als bepaalde traditionele Bijbelse begrippen verdwijnen, verliezen we daarmee dan belangrijke geloofsinhouden? Wat voor effect kan dat op langere termijn hebben op het overdragen van geloofsinhouden in de kerk en in gezinnen? Die laatste vraag is nu natuurlijk nog moeilijk te beantwoorden, maar het mag duidelijk zijn dat het hier over een wezenlijke zaak gaat. Een kanttekening die ik hierbij moet plaatsen is dat de BGT in zijn geheel

nog maar net verschenen is. Bij het schrijven van dit artikel had ik alleen de beschikking over de voorpublicatie van eind vorig jaar en over de vertaalvoorbeelden die op de website van het Nederlands Bijbelgenootschap te vinden zijn. In dit artikel beperk ik me daarom tot een aantal overwegingen die van belang kunnen zijn bij de bezinning op bovengenoemde vragen.

Verarming Wanneer traditionele Bijbelse begrippen in een vertaling anders worden vertaald dan we gewend zijn, ervaren we dat wellicht al gauw als een verarming. Het kan vervreemdend werken als je in de kerk vertrouwd bent geraakt met bepaalde begrippen die dan ineens anders worden weergegeven. Toch hoeft er in zo'n geval niet direct

sprake te zijn van verarming. Er zijn woorden en begrippen die alleen nog in de kerk gebruikt worden en die een bepaalde lading hebben gekregen die niet meer overeenkomt met de oorspronkelijke betekenis van het woord. Een voorbeeld daarvan is het woord 'Heiland'. Dat behoort tot de vertrouwde geloofstaal. Het zal voor velen een bepaalde gevoelswaarde hebben die voortkomt uit de manier waarop het woord, bijvoorbeeld in liederen, gebruikt wordt. Die lading hoeft het in het Grieks niet per se te hebben. Waar in 2 Petrus 3:2 en 18 in de vertaling van 1951 nog het woord 'Heiland' stond, wordt in de NBV en de BGT het woord 'redder' gebruikt. Hier is mijns inziens geen sprake van verlies van betekenis: het is een goede, treffende vertaling die vanuit

'Een nieuw woord kan heel goed helpen om de oorspronkelijke betekenis helder maken'

de context inhoud krijgt op zo'n manier dat de lezer dichter bij de Bijbelse boodschap komt.

Hoewel het dus even wennen is, kan zo'n nieuw woord ook heel goed helpen om de betekenis weer helder maken. Taal ontwikkelt zich; de betekenis van woorden kan in de loop van de tijd veranderd zijn. Bij het vertalen van de Bijbel, zeker als het belangrijkste doel daarvan is om te zoeken naar hedendaagse en begrijpelijke taal, zal daarom vaak gezocht worden naar eigentijdse woorden en naar verduidelijking. Die kunnen zelfs een nieuw licht werpen op een tekst en ervoor zorgen dat we de tekst nog beter begrijpen. Bij vervanging van traditionele Bijbelse begrippen door eigentijdse woorden hoeft dus niet per se betekenis verloren te gaan. Wel zal de Bijbel steeds uitgelegd moeten blijven worden om zo de boodschap die in de woorden besloten ligt te ontsluiten.

Verduidelijking Toch is er wel meer over te zeggen. De BGT gaat namelijk heel ver, verder dan bijvoorbeeld de Nieuwe Bijbelvertaling uit 2004, in het vervangen van traditionele Bijbelse begrippen. Dat is een keuze waarbij het begrip verduidelijking een belangrijke rol speelt. Het Nederlands Bijbelgenootschap spreekt in de toelichting op de BGT over verduidelijking van Bijbelse concepten, verduidelijking van situaties en verduidelijking van metaforen. Als het gaat om vervanging van traditionele Bijbelse begrippen hebben we vooral te maken met de verduidelijking van Bijbelse concepten. Daarmee wordt bedoeld dat met gebruikmaking van informatie die aan de brontekst zelf is ontleend, geprobeerd wordt om te komen tot een duidelijke en begrijpelijke vertaling. Vaker dan in andere vertalingen kiest de BGT voor het expliciteren

Iedere Bijbellezer heeft zijn Filippus nodig die naast hem of haar komt lopen en vraagt:

'Begrijpt u ook wat u leest?' /// Rembrandt van Rijn, de doop van de kamerling (1626).

van informatie. Daarmee wordt bedoeld dat informatie die impliciet in de brontaal (Hebreeuws, Aramees, Grieks) aanwezig is, expliciet wordt gemaakt in de doeltaal (in dit geval Nederlands). Je zou bijna kunnen zeggen: expliciteren is de tekst vertalen door hem uit te leggen. Dit kan de duidelijkheid en begrijpelijkheid ten goede komen. Maar er is ook een gevaar: de scheidslijn tussen expliciteren en interpreteren is soms maar

heel dun. Vertalers willen soms te veel uitleggen en laten de tekst te weinig voor zichzelf spreken. De tekst verliest dan aan zeggingskracht. Vertalers lopen de lezer dan voor de voeten met hun eigen interpretatie van de tekst. De vertalers van de BGT benadrukken steeds dat het bij expliciteren altijd gaat om informatie die al in de tekst zit. Er wordt niets bij bedacht. Dat is nog maar de vraag.

>>>

Interpretatie Hoe dun die scheidslijn tussen expliciteren en interpreteren is, kan ik duidelijk maken aan de hand van de vertaling van Matteüs 11:28-30. In de Nieuwe Bijbelvertaling van 2004 wordt die passage als volgt weergegeven: ‘Kom naar Mij, jullie die vermoeid en belast zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal Ik jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht.’ In de BGT is deze passage zo vertaald: ‘Jezus zei tegen de mensen: “Vind je het moeilijk om te doen wat God wil? Is het een te zware eis voor je? Kom dan bij Mij. Ik zal je rust geven. Doe wat Ik je zeg en leer van Mij. Je moet vriendelijk zijn, net als Ik, en jezelf niet het belangrijkste vinden. Dan zul je werkelijk rust vinden. Wat Ik van je vraag is eenvoudig. Wat Ik van je eis, is niet zwaar.”’ De BGT interpreteert het vermoeid en belast zijn blijkbaar als de moeite die mensen kunnen hebben met het doen van Gods wil. Maar noch uit de woorden van de tekst noch uit de directe context blijkt dat dit de interpretatie zou moeten zijn. Toch wordt deze interpretatie nu bepalend voor hoe je deze tekst leest; de vertaling laat geen andere uitleg meer toe. De BGT suggereert hier meer dan de context toelaat; het is nog maar de vraag of Jezus dit werkelijk zo bedoeld heeft.

Vervaging Nu komt er in de genoemde verzen geen andere vertaling van traditionele Bijbelse begrippen voor. Maar als dit principe van verduidelijking op

dezelfde manier ook op zulke begrippen wordt toegepast, kan een vertaling doorschieten en het tegenovergestelde bereiken van wat men beoogt. Zo wordt in de Romeinenbrief het werkwoord dat in oudere vertalingen met ‘rechtvaardigen’ werd weergegeven en in de Nieuwe Bijbelvertaling vertaald werd met ‘vrijspreken’ of ‘rechtvaardig verklaren/als rechtvaardige aannemen’ in de BGT als volgt omschreven: ‘iemand als een goed mens zien’. Deze keuze roept wel vragen op: is hiermee de bedoeling van het betreffende woord in de brontekst wel

Het is een misverstand om de BGT op te vatten als een Bijbel waarin nu eindelijk eens gewoon gezegd wordt wat er staat’

goed weergegeven en is deze vertaling niet onnodig ver verwijderd van de werkelijke betekenis? Te veel willen uitleggen kan leiden tot een soort vervaging van betekenis. Specifieke begrippen worden dan vervangen door meer algemene woorden en omschrijvingen. De vertaling wordt dan oppervlakkig en vraagt toch weer om uitleg. De kracht van de eenvoud kan tegelijk ook een valkuil zijn. In elk geval is het een misverstand als men de BGT zou opvatten als een Bijbel waarin nu eindelijk eens gewoon gezegd wordt wat er staat. Alsof andere vertalingen daar blijkbaar moeite mee hadden of hebben en alsof traditionele Bijbelse begrippen een goed verstaan van de Bijbel altijd al in de weg hebben gestaan.

Afstemming Een catechisatieles over het verbond dat de HEER God met Abraham heeft gesloten zou best wel eens lastig kunnen worden met een Bijbelvertaling waarin het woord ‘verbond’ niet meer voorkomt. Dit woord behoort immers nog steeds tot de taal van de kerk en heeft daar een diepe inhoud.

Het feit dat dat woord in ons dagelijks spraakgebruik niet meer in die betekenis voorkomt of in onbruik is geraakt, wil nog niet zeggen dat we het kunnen missen in een Bijbelvertaling. Kies je ervoor om het daar niet in op te nemen, dan raakt dat aan de inhoud van het geloof. Anders gezegd, dan moet er een afstemming komen tussen de betreffende Bijbelvertaling en de traditie van de kerk. Er moet dan ondanks de zeer leesbare vertaling weer een extra stap gezet worden en meer uitleg volgen. De bruikbaarheid van de BGT is dan toch in het geding.

Filippus Toch sluit dit een positief gebruik van de BGT niet uit. Het streven van het Nederlands Bijbelgenootschap om geen enkele doelgroep buiten te sluiten kan terecht op waardering rekenen. Maar net als andere vertalingen is ook de BGT niet meer dan een hulpmiddel bij het bewaren, leren begrijpen en doorgeven van het Woord van onze God. Iedere Bijbellezer heeft zijn Filippus nodig die naast hem of haar komt lopen en vraagt: ‘Begrijpt u ook wat u leest?’ (Hand. 8:30). De BGT onderstreept misschien nog wel meer dan andere vertalingen hoe belangrijk het is dat de Bijbel gelezen en uitgelegd wordt binnen een gemeenschap van gelovigen. Binnen die gemeenschap stimuleert een vertaling die je op een nieuwe manier laat nadenken over wat de HEER in zijn Woord werkelijk tot ons wil zeggen tot bezinning. Er zijn doelgroepen binnen en buiten de kerk die met de BGT zeer gediend zijn. Met de hulp van de heilige Geest zal de BGT bijdragen aan het verstaan van Gods Woord en aan het samen met alle heiligen leren kennen van de liefde van Christus. De BGT is een bijzondere en boeiende poging om de Bijbel dicht bij mensen te brengen. ///

In de vingers snijden

TEKST: ARIE VAN VUGT, PREDIKANT TE EINDHOVEN ///

Zijn feest is dit jaar haast niet buiten beeld geweest. Toch kondigen pepernoten zijn onherroepelijke komst weer aan. Zij manen ons als ouders om aan de slag te gaan en onze slag te slaan. Over onze rol moet ik wat diffuus blijven. Je weet nooit hoeveel kleine gelovigen in een zekere bisschop meeleezen. We bereiden ons als ouders voor op een festiviteit rond dat fictieve individu, waarbij presentjes een prominente rol spelen. Zorgvuldig calculeren we de attenties voor onze koters. Het moet voor elk kind evenveel en gelijk van waarde zijn, omdat onze spruiten tegen die tijd iedere catalogus kunnen spellen. De kleine gelovigen hebben nu vast geen idee meer waar het over gaat. Daarom laat ik de vaagheid nu varen. We gaan natuurlijk zo te werk omdat er anders gezeur van komt. Ze tellen, meten en wegen. Alleen als dat goed uitpakt,

daalt er een rust neer. Dan gaat ieder tevreden in zijn eigen hoekje met zijn eigen gaven aan de gang. Ons geefbeleid biedt echter geen enkele garantie dat dat zo blijft. En daagt al helemaal niet uit om iets samen te doen. Het is slechts bedoeld om gedoe te voorkomen. Dit jaar overwegen we het geefbeleid van de Geest. Niet voor iedereen evenveel vergelijkbare doosjes Lego. Nee, één grote doos. Die pakken we dan zelf eerst uit en dan verdelen we de inhoud zoals wij willen. We laten het grote plaatje zien en geven ieder kind een deel van de stukjes. Ze zullen er eerst van opkijken maar al snel ontdekken hoe ze er iets moois van kunnen maken. Ze zijn er natuurlijk zo achter dat ze elkaars stukjes niet kunnen missen. Omdat ze dan zichzelf in de vingers snijden. En wanneer één lichaamsdeel lijdt, lijden alle andere mee.

Waarom heb ik die Bijbeltekst eigenlijk altijd opgevat als een gebod? En niet als een beschrijving van de werkelijkheid? Als Paulus hier nu eens niet zegt hoe het moet, maar hoe het voelt? En daarmee aanwijst dat een gemeente nooit op het grote plaatje gaat lijken, altijd iets blijft missen, als niet alle gaven gewaardeerd worden? Dan ontdek ik dat het lichaam van Christus vragen moet stellen als: waar is mijn hand en waar is mijn voet? Waar mijn oog en waar mijn oor? Waar is mijn rechterhersenhelft? Om er zo achter te komen waar hij zichzelf toch in de vingers snijdt.

Met dit nummer zijn we aan de negentigste jaargang van *De Reformatie* begonnen, best iets om even bij stil te staan. Tegelijk weten we dat het geen complete jaargang meer zal worden. Het allerlaatste nummer van *De Reformatie* verschijnt D.V. op 24 dec. a.s. en zal gewijd zijn aan de geschiedenis van dit blad. Heeft u ideeën voor dat nummer, laat ons dan weten via redactie@dereformatie.nl. Datzelfde adres kunt u ook gebruiken als u wilt reageren op de inhoud van dit nummer over 'De Bijbel in Gewone Taal'.

Op 17 okt. gaat *De Reformatie* over 'Op weg naar kerkelijke eenheid.' Deputaten Kerkelijke Eenheid schrijven over de achtergronden van het synodebesluit om daadwerkelijk de weg naar eenheid met de NGK in te slaan. Ook brengen we een aantal gemeenten in beeld die die weg al bewandelen of hebben bewandeld. Daarna, op 1 november, verschijnt de jaarlijkse Special van zo'n 80 pagina's dik over het thema 'De diaconale kerk'. Wat u daarin mag verwachten, leest u op pag. 15.

Spreek aan, maar niet alleen met woorden

TEKST: HETTY PULLEN-MUIS, ADVISEUR PRAKTIJKCENTRUM /// FOTO: ERIK APPELDOORN / PROTESTANTSE KERK

Met de verschijning van de Bijbel in Gewone Taal is de drempel om de Bijbel te begrijpen opnieuw lager geworden, en dat is mooi. Tegelijk blijft het een boek met letters, iets om te lezen. Hoe doe je in de kerk recht aan gemeenteleden die niet zo talig zijn, die lezen een opgave vinden?

Lezen heeft alles te maken met je verbale intelligentie, je taalkundige vermogen. Omdat in de kerk Gods *Woord* een grote rol speelt, wordt er in de praktijk vooral een beroep gedaan op die verbale intelligentie. Maar er bestaan meer intelligenties. Mensen in de kerk zijn zo verschillend in leerstijlen en beroepen dat het een hele uitdaging is om daar bij aan te sluiten. Hoe kunnen een predikant en een catecheet het Woord laten landen bij mensen die liever niet lezen, die moeite hebben met lezen of andere intelligenties hebben? Hoe voor-

kom je dat het in de kerk over de hoofden heengaats?

Meervoudige intelligentie Bij intelligentie denken we vaak aan iemands verstandelijke capaciteiten. Iemand heeft een hoge, een gemiddelde of misschien een lagere intelligentie. Dat kan door middel van een IQ-test worden gemeten en ligt in beginsel vast. Maar bij de theorie van de meervoudige intelligentie gaat het om een veelvoud van capaciteiten. De grondlegger van deze theorie is Howard Gardner, een psycholoog en professor aan

de Harvard Universiteit (VS). Hij onderscheidt in totaal acht intelligenties (zie kader op pag. 14). Met deze meervoudige intelligenties geeft hij aan dat we op verschillende manieren in staat zijn om een probleem op te lossen of een resultaat te bereiken.

De laatste jaren is in het onderwijs de aandacht voor verschillen tussen kinderen en jongeren sterk toegenomen. Naast deze meervoudige intelligentietheorie van Gardner zijn er ook andere theorieën gekomen over emotionele intelligentie, leerstijlgericht leren en samenwerkend

leren. Ook is er meer bekend over hoe het brein van jongeren functioneert. Deze verbreding maakt het mogelijk om beter aan te sluiten op kennis en behoeften, en dat is een enorme vooruitgang. Predikanten en catecheten kunnen hier hun winst doen. Ook in andere leeromgevingen dan school, bijvoorbeeld in een kerkdienst of tijdens de catechese, is het belangrijk om oog te hebben voor verschillen in intelligentie en leerstijl. Hoe ga je daarmee om als je wilt vertellen over God? Hoe kun je ook een appel doen op andere dan de taalkundige intelligentie?

Variatie Een preek is een vorm in de eredienst die gemakkelijk aansluiting vindt bij de talige luisteraars. Zij worden hierdoor geactiveerd, groeien in hun kennis en geloof in God. Zij kunnen bijvoorbeeld genieten van mooie woordspelingen. Maar omdat niet iedereen heel talig is, zullen niet alle hoorders vanzelf door middel van een gesproken monoloog worden uitgedaagd en aangesproken. Daarom is het belangrijk om als predikant na te denken over andere toepassingsvormen om mensen met andere intelligenties te motiveren de boodschap te verwerken en te aanvaarden.

Door te variëren met vormen doe je in de eerste plaats recht aan de verschillen tussen de luisteraars. Uit iemands beroep kun je vaak al afleiden waar zijn of haar primaire intelligentie ligt. Probeer je daarin te verdiepen en daarbij aan te sluiten door te variëren in vormen van overdracht van de Bijbelse boodschap. Denk dan naast luisteren aan zelfstandige opdrachten, vragen stellen en andere meer interactieve werkvormen. Afwisseling maakt het geheel levendig en doet een appel op

verschillende intelligenties. Bovendien is uit onderzoek gebleken dat als er meer intelligenties worden aangesproken er meer verbindingen worden gemaakt in het brein. De boodschap komt beter over, wordt beter onthouden en verwerkt.

Gaven De aandacht voor de meervoudige intelligentie past bij het spreken over verschillen en gaven in de Bijbel. God heeft de mens geschapen naar zijn beeld. Wat een veelkleurigheid en verscheidenheid laat Hij daarin zien, wat een verschillende gaven en capaciteiten! Wij zijn vaak geneigd om daar een eenheidsworst van te maken.

In 1 Korintiërs 12 wordt expliciet over verscheidenheid aan gaven gesproken. Met al die verschillende gaven die uitgedeeld zijn aan al die verschillende mensen mogen we een gemeente vormen. Het is een uitdaging om aan al die verschillen recht te doen. Als over de hele breedte van het gemeentelven de nadruk te veel gelegd wordt op bepaalde intelligenties, bijvoorbeeld op de verbale intelligentie als het om de woordverkondiging gaat, of op de muzikaal-ritmische intelligentie als het om de aanbidding en lofprijzing gaat, dan doet dat geen recht aan de verschillende gaven in de gemeente.

Toepassing De theorie van de meervoudige intelligentie is heel goed toepasbaar bij het leren en in het onderwijs. De stap naar de catechese is dan snel gemaakt, maar hoe pas je deze kennis toe in de kerk, in de breedte van het gemeentelven en in de kerkdienst? Dat is een hele uitdaging voor predikanten en kerkelijk werkers. Het vraagt van hen een extra inspanning: welke (werk)vormen of activiteiten doen

een beroep op andere dan talige vermogens en hoe pas je die toe? Voor predikanten kan dit extra lastig zijn omdat ze zelf vaak verbaal-linguïstisch sterk zijn. Maar zij hoeven deze stap natuurlijk niet alleen te zetten. Het zoeken naar de breedte kan juist het beste gebeuren door een team waarin mensen met verschillende intelligenties samenwerken.

Hieronder volgen een enkele ideeën om met de theorie van de meervoudige intelligentie in de gemeente aan de slag te gaan, toepasbaar binnen de kerkdienst, bij andere activiteiten binnen de gemeente of in de catechese.

- **Interpersoonlijk**

Hierbij kan gedacht worden aan gemeentelven die het fijn vinden om met elkaar te spreken en van gedachten te wisselen. Ze werken graag samen en zijn vaak maatschappelijk actief in mens-georiënteerde beroepen. Zoek in de kring of groepsbijeenkomsten de verhalen over het geloof. Zij vinden dat fijn. Wat denken en ervaren ze zelf bij het Bijbelverhaal? Als predikant kun je deze verhalen gebruiken in je preek of deze gemeentelven uitdagen een geloofservaring te vertellen in een bijeenkomst.

- **Intrapersoonlijk**

Hierbij gaat het vaak om zelfstandige gemeentelven die veel nadenken over zichzelf en in staat zijn tot zelfreflectie. Ze zijn een kracht om in te zetten in de kerk. Zij kunnen woorden vinden voor het innerlijke van de mens en woorden geven aan stemmingen en gevoelens. Bevroegen daar eens op met een individuele opdracht in een catechesegroep of kring. Of creëer een stiltemoment met een reflectieopdracht, eventueel tijdens een preek.

- **Lichamelijk-motorisch**

Deze intelligentie uit zich in beweging en in het 'denken met de handen' om een probleem op te lossen of iets te begrijpen. In de gereformeerde kerkcultuur is deze >>>

vorm meestal niet zo aanwezig, terwijl wel veel mensen die capaciteit hebben: lekker doen en bewegen. Drama en mime zijn hier een verschijningsvorm van, al dan niet toepasbaar in de eredienst, maar een geloofswandeling met een vraag kan ook een toepassing zijn.

- **Logisch-wiskundig**

Het rekenen in de kerk ligt vaak bij de 'financiële gemeenteleden'. En ze houden van het oplossen van problemen en logisch redeneren. Ze vinden het een uitdaging om bijvoorbeeld een concrete vraag rond een probleem te krijgen en die uit te werken en oplossingen te bieden. Getallen en jaartallen in de Bijbelse geschiedenis zijn voor hen prikkelend om logische verbanden te leggen. Vraag hun om een antwoord!

- **Muzikaal-ritmisch**

Het gevoel voor ritme, klank en geluiden is een intelligentie die van nature bij

veel mensen aanwezig is. Zang en muziek hebben een plek in de lofprijzing en aanbidding in de eredienst. Soms beperken we ons tot het gebruik van een orgel of piano, maar probeer daarin te variëren en aan te sluiten bij de veelheid aan gaven die er zijn. Een toepassing is bijvoorbeeld om een gemeentelid uit te dagen een lied of rap (vooral met jongeren) te schrijven rond een themadienst.

- **Natuurgericht**

Sommige gemeenteleden zijn erg geïnteresseerd in planten, dieren, weer en natuur. Seizoenen en landschappen zijn belevingen die door hun observaties tot leven kunnen worden gebracht voor de andere gemeenteleden. Om het concreter te maken kun je op zoek gaan naar de vele Bijbelteksten waarin God als schepper zijn veelkleurigheid laat zien. En wat kunnen kinderen en mensen met beperkingen hier ook mooie dingen van

laten zien in de gemeente. Zoek ze op!

- **Verbaal-linguïstisch**

Deze gemeenteleden komen doorgaans volop aan hun trekken in de kerk. Taal, discussie en verhalen vertellen zijn de bekende vormen en zeer kenmerkend voor de kerkcultuur. Predikanten besteden vaak uren aan leeswerk.

- **Ruimtelijk-visueel**

In beelden denken is een intelligentie waarbij waarnemen, scheppen en herscheppen de abstracte woorden zijn. Waar vroeger de beeldhouwers vorm gaven aan deze intelligentie gebeurt dat nu bijvoorbeeld door fotograferen. Visuele ondersteuning van de preek door middel van goed beamergebruik spreekt deze mensen aan. En wat kunnen kinderen en jongeren op catechisatie of vereniging creatief zijn met een kunstzinnige opdracht. ///

Intelligenties van Gardner¹

Howard Gardner onderscheidt acht intelligenties. Deze liggen niet vast, maar zijn te ontwikkelen. De meeste mensen hebben twee of drie intelligenties als voorkeur. Meestal heb je een aantal intelligenties nodig om een probleem op te lossen.

- **Interpersoonlijk:** Houdt van contact met anderen, werkt graag samen, voelt scherp aan wat anderen bezighoudt, voelt zich prettig in groepen, houdt van gezelligheid en feestjes, is graag bereid anderen te helpen.
- **Intrapersoonlijk:** Stelt zich graag op de achtergrond op, leeft in een eigen wereld, houdt van dagdromen, kent eigen sterke en zwakke kanten goed, neemt scherp waar wat er gebeurt, schrijft een dagboek, heeft gevoel voor reflectie, poëzie.
- **Lichamelijk-motorisch:** Reageert meestal met trefzekere bewegingen, heeft sterk gevoel voor gebruik eigen lichaam, kent fijne motoriek, sleutelt of knutselt graag, leert gemakkelijk iets door te doen of te spelen.
- **Logisch-mathematisch:** Ordent graag informatie, speelt graag met cijfers, wikt en weegt bij het oplossen van

problemen, redeneert logisch, denkt kritisch.

- **Muzikaal-ritmisch:** Pikt snel melodietjes op, speelt graag een muziekinstrument, werkt met ezelsbruggetjes en rijmpjes om iets te onthouden, heeft een sterk gevoel voor ritme, stijl en stemgebruik, vertelt boeiend.
- **Natuurgericht:** Is gefascineerd door alles wat groeit en bloeit, herkent snel kenmerken van plant en dier, observeert en verklaart graag veranderingen in de natuur, leert gemakkelijk door waarnemingen buiten, kan goed verzamelen en ordenen, gaat graag met dieren om.
- **Verbaal-linguïstisch:** Denkt in woorden, formuleert gemakkelijk, kan gemakkelijk ideeën onder woorden brengen, leest snel en met inzicht, kan goed argumenteren.
- **Visueel-ruimtelijk:** Neemt de werkelijkheid waar via ruimte en kleuren, heeft gevoel voor kleurnuances, tekent vaak figuurtjes of maakt krabbels, experimenteert met schetsen of ontwerpen, kan zich snel oriënteren in gebouwen en op straat.

¹ Sebo Ebbens en Simon Ettekoven, *Effectief leren*, Groningen, 2005, pag 113.

Al voor het vijfde achtereenvolgende jaar verschijnt er in het najaar een extra dikke Special (plm. 80 pagina's!) die in zijn geheel aan één thema gewijd is en die we samen met *Opbouw* gemaakt hebben. Dit jaar hebben we gekozen voor het thema 'De diaconale kerk.'

Special De diaconale kerk

God liefhebben en onze naaste – dat is in het kort onze missie in dit leven. Dat heeft te maken met 'de gezindheid van Christus' (Filippenzen 2) en met ons beeld van God-zijn. Vanuit die houding en die positie werken wij mee aan Gods verlossingsplan met deze wereld, want God heeft de wereld lief. Naastenliefde krijgt onder andere gestalte in diaconaal werk en in andere missionaire activiteiten.

Dit ideaal is een enorme uitdaging voor de kerk. In de huidige samenleving wordt gedacht vanuit het individu, minder vanuit de gemeenschap. Kerkleden hebben zelf ook de neiging om bijvoorbeeld de kerkdiensten en de Bijbelstudiebijeenkomsten als agen-

dapunten te zien, naast bijvoorbeeld werk, gezin en sociale contacten. Er lijkt soms een spanning te bestaan tussen de kerk als gemeenschap en het persoonlijk bezig zijn als christen.

Inspirerend De kernvraag waarop de Special een antwoord probeert te geven is deze: hoe kunnen gemeenten en gemeenteleden in de context van de individualistische samenleving concreet invulling geven aan hun roeping tot diaconaal gemeente-zijn? We hebben ervoor gekozen om dit thema langs drie lijnen uit te werken.

De eerste is de bijbels-theologische lijn, met o.a. bijdragen van ds. Ton Vos, dr. Almatine Leene, prof. dr. Rob van Houwelingen en prof. dr. Gert Kwakkel.

Vervolgens is er een historisch-maatschappelijke lijn, met o.a. bijdragen van prof. dr. George Harinck, prof. dr. Herman Noordegraaf en een rondetafelgesprek met diaconaal consulenten over de rol van de kerk in de participatiesamenleving.

Veel aandacht is er in deze Special ten slotte voor praktijkverhalen: we brengen naast organisaties vooral gemeenten in beeld die uitgesproken diaconaal/missionair van karakter zijn (o.a. in Delft, Utrecht, Vlaardingen, Breukelen en Kampen). Door de afwisseling van beschouwende en praktische bijdragen en door bijzonder beeldmateriaal belooft het een uitermate gevarieerd en boeiend nummer te worden.

De Special verschijnt D.V. op 1 november a.s. U kunt nu al extra nummers bestellen voor mensen in uw omgeving of bijvoorbeeld voor alle diakenen in uw gemeente. De prijzen zijn als volgt:

Voor 1-9 exemplaren betaalt u € 4,95 per stuk;

Voor 10-19 exemplaren betaalt u € 3,95 per stuk;

Voor 20-39 exemplaren betaalt u € 2,95 per stuk;

Voor 40 exemplaren of meer betaalt u € 1,95 per stuk.

Deze prijzen zijn inclusief verzendkosten.

Bestellen kan door een mail te sturen naar administratie@opbouwonline.nl met vermelding van uw naam en adres, de gemeente waarvan u lid bent en uw IBAN-rekeningnummer.

Hoog verheven en tegelijk nauw betrokken

DE HEER ZIET DE ONDERDRUKTE, HOE VERHEVEN HIJ OOK IS; HOE HOOG HIJ OOK STAAT, HIJ ZORGT VOOR JE VAN VER.

Psalm 138:6 (Willibrordvertaling)

De weergave van de tweede regel van Psalm 138:6 in de Willibrordvertaling (WV) verschilt aanzienlijk van die in de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV): ‘De HEER is hoogverheven! Naar de nederige ziet hij om, de hoogmoedige doorziet hij van verre.’ In de WV wordt het woord ‘hoog’ verbonden met het onderwerp in de zin, in de NBV heeft het de functie van lijdend voorwerp.

Geen naamvallen Eerstejaarsstudenten Hebreeuws halen opgelucht adem wanneer ze horen dat er geen naamvallen zijn in het Hebreeuws (heel wat anders dan de vier naamvallen in het Grieks!). Maar in een geval als dit zou een naamval het een stuk eenvoudiger maken: dan kon je meteen zien of het woord dat wordt weergegeven met ‘hoog(moedig)’ onderwerp is of lijdend voorwerp. Ook een typisch kenmerk van de Hebreeuwse poëzie helpt ons in dit geval niet veel verder. In Hebreeuwse versregels staan twee of drie ‘zinnen’ vaak op de een of andere manier met elkaar in verband (dat wordt parallelisme genoemd). ‘Op de een of andere manier’ – in dit geval zijn er verschillende mogelijkheden en je ziet in de commentaren dan ook dat beide vertalingen verdedigd worden met een beroep op dit kenmerk van de Hebreeuwse poëzie.

Hoog in ruimtelijke zin Uiteindelijk is er één detail dat de doorslag geeft. Wanneer het woord dat weergegeven wordt met ‘hoog’ gebruikt wordt voor een gemoedstoestand, dan staat er meestal een

bepaling bij: ‘hoog van hart’, ‘hoog van gemoed’, enzovoort (bijv. Ps. 101:5; Spr. 16:5, 18; Pred. 7:8). In Psalm 138:6 ontbreekt zo’n nadere bepaling. Dat is een sterke aanwijzing dat ‘hoog’ hier opgevat moet worden in ruimtelijke zin (net als het voorafgaande ‘verheven’).

JHWH, de God van Israël, is hoog verheven en tegelijk nauw betrokken. Op verschillende momenten wordt het uitgesproken, door mensen, in verwondering (bijv. Ps. 113:4-6), en door JHWH zelf, als bemoediging (Jes. 57:15).

Heel letterlijk Voor JHWH is geen afstand te groot. Je moet Hem wel op zijn woord geloven – en dat was, en is, niet altijd eenvoudig. En dan komt dat moment in de mensengeschiedenis dat het Woord vlees wordt. Hoog verheven en tegelijk nauw betrokken – de woorden zijn de Zoon van God op het lijf geschreven. En Hij nam ze wel heel letterlijk.

Hij die bestond in de gestalte van God
heeft er zich niet aan willen vastklampen
gelijk aan God te zijn.

Hij heeft zichzelf ontledigd
en de gestalte van een slaaf aangenomen.
Hij is aan de mensen gelijk geworden.

En als mens verschenen
heeft Hij zich vernederd;
Hij werd gehoorzaam tot de dood,
de dood aan een kruis.

(Fil. 2:6-8, WV)

*De woorden zijn de Zoon van God
op het lijf geschreven*

Bidden voor het Midden-Oosten – maar hoe?

TEKST: MATTHIJS HAAK, PREDIKANT TE ROTTERDAM-DELFSHAVEN EN REDACTEUR VAN *DE REFORMATIE* /// FOTO: VOICE OF AMERICA / WIKIMEDIA COMMONS

Dagelijks worden we geconfronteerd met vreselijke beelden uit Noord-Irak en Syrië. Inmiddels heeft een internationaal bondgenootschap de strijd aangeboden met IS. Dat zal een lange strijd worden, en mogelijk wordt de situatie daardoor zelfs nog erger. Vrede en veiligheid zijn hoe dan ook ver weg. Wat kun je doen? Voordat je het weet bekruipt je een gevoel van machteloosheid.

Herkennen christenen dat gevoel van onmacht? Ze lijken er moeite mee te hebben om zich werkelijk verbonden te weten met wat er in het Midden-Oosten gebeurt. Wat zit daar achter? Ik zie een aantal mogelijke redenen.

Ongetwijfeld speelt de afstand tot het conflict een rol. Misschien ook zijn we veel te druk met ons eigen leven. Maar als één lid lijdt, lijden alle leden mee (1 Kor. 12:16). Hoe komt het dan dat we afstand ervaren tot onze broeders en zusters aldaar?

Een ander aspect is dat we in onze Westerse cultuur Gods aanwezigheid niet meer zien en beleven. We ervaren God niet en voelen niet dat het zijn wereld is die in brand staat. Nog een andere mogelijkheid is dat we ons geen raad weten met de gevoelens van woede en afschuw die bepaalde beelden bij ons oproepen. Die beelden roepen om wraak, maar dat is niet wat Jezus leert. Wat moet je dan met je gevoelens?

Vergeving In dit artikel wil ik proberen om een begin te maken met de beantwoording van dit soort grote vragen. Dat antwoord zoek ik in het gebed en

ik neem mijn startpunt in de bijdrage van Ron van der Spoel in het ND van 23 augustus jl. Van der Spoel werkt voor Open Doors, een internationale christelijke organisatie die ondersteuning biedt in landen waar christenvervolgging plaatsvindt. In zijn bijdrage zet hij de crisis in het Midden-Oosten allereerst in een groter kader. Hij beschrijft de geestelijke strijd die daar gaande is. Net als andere minderheden worden ook christenen daar weggevaagd. Van der Spoel wijst erop dat deze strijd al sinds het begin van de geschiedenis plaatsvindt (Gen. 3). Als wij bidden, schrijft hij vervolgens, hebben we te bidden dat mensen daar een veilige plek krijgen, dat er herstel van de situatie komt. Maar hoe bidden we voor de mensen van IS? Van der Spoel wijst op hoe Jezus én voorgangers in het Midden-Oosten bidden: het gebed om vergeving voor misdadigers: 'Vader, vergeef hun, zij weten niet wat ze doen' (Luc. 23:34). Wat een gebed! Dit is een onvoorstelbaar krachtig getuigenis dat ons uit die afgrijpselijke situatie tegemoet komt. Zoveel kracht geeft de Geest

van Jezus. Wat maakt dat het evangelie aantrekkelijk voor alle mensen.

Barmhartigheid en recht Toch ben je er dan nog niet. Want hoe ga je vervolgens om met alle onrecht en met de oprechte woede daarover? Jezus' gebed om vergeving staat niet los van zijn levensweg om Gods recht te doen en zijn recht te brengen op aarde; aan Jezus geen gehoor geven blijft dan ook niet zonder gevolgen (Mat. 3:15; Mat. 24 en 25). In een crisistijd als deze valt het gebed op van de gestorven martelaren: 'O, heilige en betrouwbare Heer, wanneer zult U de mensen die op aarde leven eindelijk straffen en ons bloed op hen wreken?' (Opb. 6:10).

Op twee manieren helpt ons dat om bij zoveel geweld en onrecht te bidden om barmhartigheid én recht.

Spiegel Allereerst wordt wie bidt om barmhartigheid en recht zelf een spiegel voorgehouden: hoe zit het met (on)recht en (on)barmhartigheid in je eigen leven? Dit aspect zie je heel duidelijk terug in de Psalmen. Gelovigen die God

De huidige crisis in het Midden-Oosten houdt ons een spiegel voor'

Burgeroorlog in Syrië:
gewonde burgers worden
naar het ziekenhuis in
Aleppo gebracht ///

smeken om bescherming tegen hun achtervolgers vragen de HEER eerst zelf om genade (Psalm 6 en 7): is er misschien iets in hun eigen leven wat niet klopt? Soms zit het schrikwekkende gebed om het wegdoen van alle zondaars en het gebed om eigen redding zelfs in één lied (Psalm 139).

Toen ruim een jaar geleden een grote gifgasaanval had plaatsgevonden in Damascus hebben we in onze eredienst achtereenvolgens Psalm 58 en Psalm 51 gezongen. In Psalm 58 (berijming Psalmen voor Nu) staat onder meer: 'Mijn God, sla hen de tanden uit de mond,' een ingrijpend lied waarin om Gods eerlijk recht wordt gevraagd. Psalm 51 is een gebed om vernieuwing van ons hart: 'Create in me a clean heart, o Lord.' We beseften daardoor hoe nodig het is om met Gods hulp te breken met wat verkeerd is in ons éigen leven. Het is het besef dat ieder voor zich naakt voor God staat en zijn vergeving nodig heeft. Al deze liederen brengen je bij Jezus. Zo houdt ook de huidige crisis in het Midden-Oosten ons een spiegel voor. Het Westen is in de ogen van mensen daar 'het christelijke Westen'. Maar hoe rechtvaardig is het wat het Westen doet? Heel vaak is getalmd met ingrijpen, ook bij afschuwelijke misdaden. Maar nu duidelijk wordt dat IS het Westen bedreigt en westerse mensen

publiek worden geliquideerd, slaat de publieke opinie om. We staan haast te popelen om in te grijpen. Is de ene dode erger dan de andere? In Gods ogen is ieder mens van gelijke waarde. Zijn recht is groter dan ons recht en ons rechtvaardigheidsgevoel.

Heel de aarde Het tweede wat ons verder helpt als we bidden om genade én recht ligt in het verlengde hiervan. De Bijbel spreekt namelijk nooit over een bepaald soort ideologie die superieur is of een bepaalde cultuur die beschermwaardiger is dan een andere. Consequent staat de overtuiging centraal dat het leven goed is als je God laat zijn van héél de wereld (zie bijvoorbeeld Psalm 46, 49, 50). Dat is wel apart, als je beseft dat dit liederen waren uit een tijd dat Gods volk geopolitiek gezien weinig of niets voorstelde. Het klinkt bijna ongeloofwaardig als je ziet hoe christenen vandaag worden afgemaakt of gemarginaliseerd. Toch gebeurt er in Gods reactie op het gebed van gestorven martelaren precies wat er in de psalmen staat: wereldwijd, en door mensen uit alle landen en volken, worden God en het Lam erkend (Opb. 6 en 7). Juist omdat de Bijbelse gebeden om

genade en recht zo universeel spreken, zijn ze vandaag onmisbaar. Van diverse kanten wordt erop gewezen dat IS mede zo bedreigend is omdat ze door middel van moderne technieken terreur, dood en angst wereldwijd verspreidt. IS heeft de meest geavanceerde propa-

gandamachine van alle extremistische groepen. De moordenaar van de journalist James Foley had jouw buurman kunnen zijn. En zoals je op Twitter prachtige filmpjes

en overzichtelijke voetbaluitslagen kunt bekijken, zo krijg je via dat kanaal net zo goed de meest gruwelijke beelden in je gezicht geslingerd. Niemand kan zich hiertegen afschermen.

Even veilig Nu heel de aarde getuige is van onrecht, terreur en doodslag worden gelovigen teruggeroepen naar de crisisgebeden om genade en recht. We bidden of de echte God alsjeblieft wil opstaan! Dat gebed betreft alle misdadigers en slachtoffers. Het biedt perspectief dat alle kromgegroeide cultuurverhoudingen worden rechtgezet en houdt de hoop levend dat je in Syrië of Noord-Irak net zo veilig woont als in Nederland. We bidden om de komst van koning Jezus. ///

*'De moordenaar van
James Foley had jouw
buurman kunnen zijn'*

De andere kant van sociale media

TEKST: PETER HOMMES, PREDIKANT TE LEERDAM EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE /// FOTO: SLGCKGC / FLICKR.COM

Iedere dag word ik uitgedaagd door Facebook en Twitter om ergens iets van te vinden. Statusupdates van mensen uit mijn vriendenlijst, filmpjes van over de hele wereld, verwijzingen naar blogs, ideeën en meningen die als proefballonnetjes worden opgelaten. Gelukkig hoef ik niet overal iets van te vinden en op te reageren. Maar wanneer ik dat wel doe, hoe wandel ik dan met God?

Zo verscheen er onlangs een filmpje van Daniël Pierce op internet. Daniël filmde met zijn telefoon een gesprek met zijn conservatief-christelijke familieleden over zijn homoseksualiteit. Op een gegeven moment zegt zijn oma dat ze al wist dat hij homoseksueel is vanaf dat hij een klein jongetje was. Zijn familieleden zijn er echter van overtuigd dat je als christen een keuze moet maken op basis van Gods Woord. Daarom is homoseksualiteit voor hen geen optie. Daniël reageert dat wetenschappelijk onderzoek aantoonde dat homoseksualiteit is aangeboren. Zijn familieleden zijn het er niet mee eens – zo maakt God je niet. Daniël wordt voor een keuze geplaatst: als hij op deze weg doorgaat, is hij niet meer welkom thuis. Vervolgens vindt er een scheldpartij plaats en volgt zelfs een fysieke confrontatie. Het lijkt duidelijk: dit zijn weer van die fundamentalistische christenen die intolerant zijn naar homoseksuelen. Een Amerikaans tijdschrift schrijft over ‘de verschrikkelijke

reactie van een christelijk gezin op de coming-out van hun zoon’.

Partij kiezen Het filmpje op internet roept je op om partij te kiezen voor Daniël, tegen zijn christelijke familieleden. Het filmpje werd massaal gedeeld om te laten zien wat voor onrecht homoseksuelen wordt aangedaan – door christenen.

‘Ik had te snel mijn

conclusies getrokken

en mijn oordeel bleek

niet te kloppen’

Toen ik het las op Facebook, schaamde ik me.

Wat ook je mening is over homoseksualiteit, je eigen kind op straat zetten lijkt me niet de juiste weg.

Al snel werd er een pagina opgezet om Daniël financieel te ondersteunen.

Veel mensen doneerden om te laten zien dat zij wel ruimdenkend waren, met als resultaat dat Daniël zich geen zorgen meer hoefde te maken over woonruimte. Toch nog gerechtigheid, zou je denken. Totdat er op verschillende weblogs een diepere analyse werd gemaakt. Het filmpje van Daniël bleek helemaal niet zijn coming-out te laten zien. Zijn familie was al meer dan een jaar op de hoogte van zijn homoseksualiteit en had hem

gesteund. Ook had Daniël al veel eerder zijn homoseksuele relatie op Facebook gezet. De suggestie dat Daniël uit huis werd gezet *alleen* omdat hij homoseksueel was, klopt dus niet.

Uiteraard kun je je afvragen of het wenselijk is dat mensen op deze manier proberen iemand af te helpen van zijn homoseksualiteit. Maar als je goed naar het filmpje kijkt, dan spreken ze hun liefde voor Daniël uit, zijn familieleden willen hem steunen. Toch gaat Daniël niet in gesprek, hij reageert arrogant en zoekt bewust de confrontatie door zijn gezinsleden uit te dagen. Er is in het gezin meer aan de hand dan het filmpje laat zien. Het is dan ook de vraag waarom Daniël deze confrontatie heeft gefilmd. Het lijkt alsof hij online een statement wil maken – virtueel marteelaarschap ten koste van zijn familie. Al te snel partij kiezen en een oordeel vellen blijkt achteraf niet verstandig.

Ice Bucket Challenge Een ander voorbeeld is de hype van de *Ice Bucket Challenge*. Facebook stroomde vol met mensen die een emmer ijswater over zich heen gooiden om aandacht te vragen voor

Facebook stroomde vol met mensen die een emmer ijswater over zich heen gooien om aandacht te vragen voor ALS ///

ALS, een verschrikkelijke neurologische ziekte die uiteindelijk onherroepelijk tot de dood leidt. Ook ik werd genomineerd voor een koude douche. Ik heb het serieus overwogen. Ook al houd ik niet van de dwang die uitgaat van uitnodigingen op Facebook, dit was ludiek en voor een goed doel. Uiteraard was het de bedoeling dat je natte pak gepaard ging met een donatie aan Stichting ALS Nederland. En de saaierik die niet mee wilde doen, moest honderd euro doneren. Maar toen las ik over de andere kant van het onderzoek naar ALS. Zo zou de Amerikaanse website van de ALS Association melden dat gebruikgemaakt wordt van stamcelonderzoek bij embryo's. In een laboratorium wordt een embryo tot leven gebracht (of 'gekweekt', dat ligt aan je visie op het ontstaan van leven) om vervolgens de stamcellen aan de embryo's te onttrekken. Wat van de embryo's overblijft wordt vernietigd.

Reden voor sommige christenen om niet te doneren aan de Stichting ALS. Ook ik deelde een bericht hierover op Facebook. Want nu ik dit wist, kon ik niet meer deelnemen aan de Challenge, dacht ik. Maar er is nog een andere kant. Want op de website van ALS Centrum Nederland wordt duidelijk vermeld: 'Er wordt geen gebruikgemaakt van ethisch controversiële embryonale stamcellen van menselijke foetussen.' Ook hier had ik te snel mijn conclusies getrokken en bleek mijn oordeel niet te kloppen.

Wat niet weet, wat niet deert Is het eigenlijk wel zinvol om van alles de andere kant te willen weten? Want hoe meer je weet, hoe ingewikkelder de werkelijkheid wordt. Als je bij alles wat je ziet op Facebook en Twitter eerst de andere kant wilt zien, word je dan niet een zure christen die nooit meer spontaan kan reageren? Overvraag je de sociale media dan ook niet? Wat niet weet, wat niet deert. Toch is deze redenering discutabel. Denk aan de kleren die je draagt. Zolang je niet weet dat ze onder oneerlijke omstandigheden zijn gemaakt, draag je ze zonder schuldgevoel. Maar op het moment dat je het weet, is er geen weg meer terug. Dan moet je wel nadenken over de consequenties van je kledingkeuze. Voor velen is dat reden genoeg om niet te diep door te vragen. In al die grote en kleine berichten die naar je toekomen sta je voor de uitdaging: kijk ik ook naar de andere kant van het verhaal, of niet? Dat meisje uit de kerk die verkering krijgt – *like!* Maar dat de jongen met wie ze verkering heeft gekregen absoluut niets met Jezus Christus heeft, daar denk ik eerlijk ge-

zegd op dat moment niet over na. Het is toch leuk dat ze liefde heeft gevonden? Een foto van een muur van kratten bier tijdens de zomervakantie van een paar christelijke jongeren – snel een reactie typen: *Lekker genieten, jongens!* Maar ik sta er niet bij stil dat deze jongeren in niets meer verschillen van niet-christelijke jongeren.

Dader, geen toeschouwer Vaak ben ik niet zo bewust aan het 'liken' en reageren. Snel even grappig zijn en gauw weer vergeten. Het probleem is dat we ons op Facebook en Twitter vaak toeschouwers voelen die zonder enige verplichting kunnen 'liken', delen, reageren. Maar we staan zelden stil bij het effect van wat we doen. Hoewel we ons toeschouwers voelen, zijn we daders. Wij maken met elke *like* en reactie een statement over hoe de werkelijkheid er volgens ons uit hoort te zien. Of het nou gaat over Zwarte Piet die moet blijven, de Poolse vrachtwagenchauffeurs of de conservatieve reactie op een coming-out. Het is belangrijk dat we als christenen nadenken over het signaal dat uitgaat van wat we doen, ook online. En over de gevolgen van ons handelen. Want als we ook in onze ethiek Christus

willen navolgen, is het belangrijk om bewust te filteren. Wat is van God – en wat niet? Niet om vervolgens zuur en moralistisch te reageren. Integendeel: wanneer je je afvraagt wat de werkelijkheid is die God voor

ogen heeft en daarnaar verlangt, dan verandert je gedrag op de sociale media. Dan zijn er veel mogelijkheden om als christen iets te laten zien van Gods genade, van hoe de wereld eruit ziet in Gods werkelijkheid. ///

'Er zijn veel mogelijkheden om als christen iets te laten zien van Gods genade'

Veertien verhalen over de vrijgemaakte kerk

TEKST: HENK GEERTSEMA, DIRECTEUR PRAKTIJKCENTRUM EN MEDEWERKER VAN DE THEOLOGISCHE OPLEIDINGEN VAN VIAA - GEREFORMEERDE HOGESCHOOL ZWOLLE ///

Enkele weken geleden verscheen het boek *Vrijgemaakt? Dertigers over het leven in een gereformeerde* *zuil*. In het boek schrijven veertien dertigplussers in korte essays hoe zij hun jeugd hebben ervaren binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt. Redacteur Lammert Kamphuis en kunstenares Marjolein Minderhout hebben ieder een kortere bijdrage geleverd.

De schrijvers zijn allemaal hoogopgeleid. Zeven van hen hebben een theologische opleiding gevolgd, zes in Kampen aan de Broederweg. De helft van de schrijvers noemt zichzelf gelovig, wel of niet binnen de GKv, de andere helft heeft het geloof vaarwel gezegd of noemt zichzelf zoekend – misschien nog gelovig, maar dan in ieder geval niet meer op een traditionele manier.

Geslotenheid De opstellen handelen over het dagelijks leven binnen de GKv vanaf halverwege de jaren '80 van de vorige eeuw. Ze gaan onder andere over school, jeugdvereniging en catechisatie, vriendenkring en kerkgang. Er wordt doorgaans met warmte over gezin en familie geschreven, hoewel de sfeer soms als wat saai wordt omschreven. De GKv wordt geschetst als een nogal gesloten gemeenschap, goed georganiseerd naar binnen en buiten, met heldere normen en overtuigingen die in opvoeding

en onderwijs doorgegeven werden. Het theologisch klimaat ademt in de opstellen een soortgelijke geslotenheid, waarin alles lijkt te kloppen en datgene wat niet beredeneerbaar is 'gewoon geloofd' moet worden.

Gaandeweg ontdekten de schrijvers dat het allemaal niet zo eenvoudig en overzichtelijk was als hun thuis en in de

kerk geleerd werd. Buiten de GKv bleken mensen ook te geloven, en op het terrein van de wetenschap schoten de theologische kaders tekort. Soms was het de persoonlijke ontwikkeling die tot spanningen leidde, bijvoorbeeld op het vlak van lichamelijke of

man-vrouwverhoudingen, bij anderen gebeurde dat door de confrontatie met andere kerkelijke culturen. Hoe dan ook leidden de vragen die rezen bij alle schrijvers tot een crisis of tot een totale heroriëntatie. Sommigen namen daarvoor afscheid van het geloof in God, anderen bleven twijfelen en zoeken, en nog weer anderen vonden na een zoek-

tocht hun plek binnen de GKv of elders in de christelijke gemeenschap.

Veranderingsprocessen Ik ben sociaal werker en andragoog van beroep. Als zodanig houd ik mij bezig met het oplossen van psychosociale problemen waar mensen in hun leven een antwoord op zoeken, en met veranderingsprocessen in en tussen mensen en groepen. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen in hun handelen bewust betekenis en vorm willen geven aan hun leven. Op het terrein van de andragogie spelen diverse opvattingen een rol, zowel klassieke als moderne. In *Vrijgemaakt?* herken ik een aantal van de klassieke benaderingen. Allereerst herken ik in het boek de benadering van organisatie- en veranderingsprocessen op een technische, rationele manier. Ik zie die in de beschrijving van het goed georganiseerde kerkgenootschap met allerlei daaraan verbonden instellingen en organisaties. Een andere klassieke benadering gaat uit van persoonlijke groei binnen normatieve kaders. In het boek zie je die benadering terug in hoe

'Gaandeweg ontdekten de schrijvers dat het allemaal niet zo overzichtelijk was als hun geleerd werd'

er gesproken wordt over het sterke normatieve stelsel waarin je als jongere gesocialiseerd werd. In een laatste klassieke benadering draait het om macht en machtsrelaties. Daarin kan het bijvoorbeeld gaan over de vraag hoe taal en beeld het leven beïnvloeden. Zo wordt in *Vrijgemaakt?* het klassieke vrijgemaakte leven ook beschreven: er was sprake van een doorwrocht taalveld met een sterke afbakening van wat goed en wat waar was, wat hoorde en wat niet, met het risico van uitsluiting uit de gemeenschap. Een formulering als ‘met droefheid deelt de kerkenraad mede’ bij een onttrekking is een voorbeeld van die afbakening. De manier waarop het boek over de vrijgemaakte cultuur aan het einde van de twintigste eeuw schrijft, is in lijn met hoe daar tegenwoordig tegenaan gekeken wordt. Het beschrijft in dit opzicht niets nieuws, zij het dat het nu gaat om de ervaringen van relatief jonge mensen, die ze hebben opgedaan in een tijd waarin allerlei veranderingen en herwaarderings binnen het kerkgenootschap al aan de orde waren. Anders gezegd: hoewel de veranderingen al in gang gezet waren, bleken de oude mores hardnekkiger dan we dachten.

Verhalen Toch is er meer over het boek te zeggen, juist ook vanuit de andragogie. Tegenwoordig wordt binnen dat vakgebied naar organisatie- en veranderingsprocessen gekeken vanuit het delen van verhalen, het samen iets ondernemen, het bij elkaar zijn in onmacht en woordloosheid. Belangrijk is daarin het persoonlijk betrokken

zijn op elkaar. Toegepast op het geloof wordt dan ingezoomd op de betekenis van gebeurtenissen en van het geloof, op het persoonlijke gesprek tussen gelovigen en op het persoonlijke gesprek met God.

Vanuit die invalshoek gaat het boek eigenlijk helemaal niet over het leven in een gereformeerde zuil, maar over de aanwezigheid van God in het leven van de schrijvers. Centraal staan dan het persoonlijk gesprek met God, de worsteling om God vast te houden, en de zoektocht in de spanning tussen vrijgevochtenheid en leven als gelovig mens. Het gaat om de beteke-

nis en de bruikbaarheid van kerkelijke gewoonten om met je persoonlijke vragen verder te komen, vragen bijvoorbeeld over onoplosbaar lijden en Gods liefde en zorg. Zo bezien is het boek tegelijk intrigerend en confronterend. Intrigerend, omdat het vragen oproept over de weg die de schrijvers afleggen in collegebanken, ateliers, slaapkamers, onderzoeksinstituten en studentenverenigingen. Hoe hebben zij nagedacht, verdriet gehad, zorgen gehad om zichzelf of anderen, hoe hebben zij met God en met anderen gepraat over zichzelf, hun twijfels of vraagstukken? Hoe hebben anderen geprobeerd hen nabij te zijn en met hen mee te denken en mee te voelen?

Maar het boek is ook confronterend, omdat het de vraag oproept hoe ik mijzelf op stel tegenover anderen, ik met mijn eigen vragen, twijfels en hoop, met mijn zonden en mijn zoektocht, mijn ontdekkingen in het leven met God. En breder: hoe doen wij dat als kerk, hoe doen we dat binnen de theologie? Dit zijn de verhalen van

veertien schrijvers. Waar zijn de andere verhalen, waar zijn die van mij, van gelovigen uit vroeger tijden en van gelovigen van nu, waar is het verhaal dat God zelf vertelt?

De Weg Spreken over het geloof en over de kerk als het samen onderweg zijn en het delen van verhalen is per definitie niets afgebakend, maar heeft juist iets onafs. Het is de zoektocht naar geloven tegen beter weten in, naar het raadselachtige van het bestaan en van Gods aanwezigheid in deze wereld. Gemeenschap is geen organisatie, maar vertrouwen in God en in de ander. Geloven is geen denksysteem, maar overgave omdat God betrouwbaar is. Navolging is geen platgetreden paden lopen, maar Jezus volgen op de weg die Hij heeft afgelegd.

Er is dus werk te doen. In gelovige ootmoedigheid. ///

N.a.v. Lammert Kamphuis (red.) *Vrijgemaakt? Dertigers over het leven in een gereformeerde zuil*. Utrecht (Kok), 2014. 160 pagina's, € 15,-.

Beroepbaar:

Barneveld, ds. E.J. Hempenius te Amersfoort, tot eind 2011 predikant te Barneveld-Voorthuizen.

Jubilea:

Ridderkerk 17 september, vijftiengintig jaar predikant: ds. A.S. de Vries (1962).

Groningen, 22 september, veertig jaar predikant: ds. S. de Vries (1947).

Groningen, 29 september, veertig jaar predikant: ds. C. van der Leest (1946).

Overleden:

Steenwijk, 12 september, ds. Harm Pool (1928), die achtereenvolgens in Avereest-Dedemsvaart, Veenendaal, Veendam en Zuidbroek en Veendam predikant geweest is.
Urk, 19 september, ds. A. van Houdt (1951), die achtereenvolgens in Rozenburg, Enschede-Noord, Vlaarding en Urk predikant geweest is.

Emeritaat:

Franeker. Aan dr. J.M. Burger is door de classis Leeuwarden

emeritaat verleend i.v.m. zijn vaste aanstelling aan de TU Kampen per 1 sept. Hij blijft als emeritus predikant verbonden aan de kerk te Franeker-Sexbierum.

Eervol ontslag:

Driebergen-Rijsenburg. Aan ds. G. Riemer is per 1 jan. 2015 door zijn kerkenraad eervol ontslag verleend, met instemming van de classis Utrecht. Ds. Riemer vestigt zich volgend jaar met zijn gezin in het Kleiklooster, een diaconale leefgemeenschap in Amsterdam. De classis heeft ds. Riemer preekconsent verleend. Zijn gegevens: gerritriemer@icloud.com 0343755776.

Het voordeel van de twijfel

Twijfel is niet iets om van te schrikken. Het hoort gewoon bij geloven en kan je geloof verder helpen. Dat is het voordeel van de twijfel. **Reinier Sonneveld** en **Corjan Matsinger** gingen samen dieper graven naar de oorzaken van twijfel. Waar komt twijfel vandaan? Kun je er wat aan doen?

Speciaal voor jongeren schreven Reinier en Corjan dit boek.

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel – 156 p., geïllustreerd, € 11,90

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat daar bij hoort, zoals catechese-lokalen, doopvonten, kanselbijbels en orgels. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700